

Bijlagen

Bijlage 1:	Signaleringslijst voor leerkrachten	197
Bijlage 2:	Screeningslijst voor leerkrachten	198
Bijlage 3:	Gespreksformulier persoonlijke doelen	199
Bijlage 4:	Trainingsovereenkomst	201
Bijlage 5:	Tips voor transfer	202
Bijlage 6:	Mijn persoonlijke doelen	205
Bijlage 7:	Bereikte doelen in beeld	206
Bijlage 8:	Toestemmingsformulier ouders	207
Bijlage 9:	Checklist voor start	209
Bijlage 10:	Conflictenlogboek	210
Bijlage 11:	Ouderbrieven	211
Bijlage 12:	Vorderingenverslag (CPMR)	214
Bijlage 13:	Checklists per sessie	215
Bijlage 14:	Voorbeelddafbeeldingen	222

Alle bijlagen zijn ook te downloaden van www.swpbook.com/1530

Aan de leerkracht:

Denk aan de kinderen in uw klas en noteer de namen van de kinderen op wie *ten minste drie van de vijf* onderstaande uitspraken in mindere of meerdere mate van toepassing zijn. Laat u gerust door uw indrukken leiden; in een latere fase gaan we nauwkeuriger indelen.

1. Het kind heeft duidelijk problemen met het oplossen van interpersoonlijke problemen; het lijkt meer te ruziën of te vechten dan anderen.
2. Het kind lijkt moeite te hebben met beheersing van boosheid en gaat sneller dan andere kinderen over tot zowel fysieke als niet-fysieke agressie tegen groepsgenoten.
3. Het kind vertoont vaak storend gedrag en reageert afwijzend op aanwijzingen van de leerkracht.
4. Het kind lijkt te worden afgewezen door de meer aangepaste kinderen in de klas.
5. Het kind heeft leerproblemen of presteert onder verwacht niveau.

Vul a.u.b. hieronder de namen in. Het benoemen van de items is niet nodig.

.....

.....

.....

.....

.....

Naam leerkracht: ..... Groep: .....

Screeningslijst voor leerkrachten

Naam van het kind: .....

School: ..... Leerkracht: .....

1. Vecht als reactie op plagen*	Nooit	1	2	3	4	5	Bijna altijd
2. Geeft bij vechten anderen de schuld*	Nooit	1	2	3	4	5	Bijna altijd
3. Boze overreacties bij ongelukjes*	Nooit	1	2	3	4	5	Bijna altijd
4. Plaagt en scheldt	Nooit	1	2	3	4	5	Bijna altijd
5. Begint met vechten	Nooit	1	2	3	4	5	Bijna altijd
6. Gaat woordenstrijd aan	Nooit	1	2	3	4	5	Bijna altijd
7. Begint bij frustratie snel te vechten	Nooit	1	2	3	4	5	Bijna altijd
8. Houdt zich niet aan spelregels	Nooit	1	2	3	4	5	Bijna altijd
9. Reageert negatief op falen	Nooit	1	2	3	4	5	Bijna altijd
10. Gebruikt fysiek geweld om te domineren**	Nooit	1	2	3	4	5	Bijna altijd
11. Zet kinderen tegen anderen op**	Nooit	1	2	3	4	5	Bijna altijd
12. Bedreigt en pest anderen**	Nooit	1	2	3	4	5	Bijna altijd

Puntentotaal ..... (alle items)

Totaal reactieve agressie ..... (items 1, 2 en 3)

*Reactieve agressie; **proactieve agressie.

Leerling .....

Leerkracht ..... Datum .....

Beschrijving van het probleemgedrag door de leerkracht: *Welke gedragsproblemen vertoont de leerling in de klas? Wanneer en hoe vaak doen ze zich voor?*

.....
.....
.....

Rangschikking van probleemgedrag: *Over welk van deze problemen maakt u zich het meest zorgen?*

1. .....

.....
.....

2. .....

.....
.....

3. .....

.....
.....

Kan niet of wil niet: *Welke problemen lijken te worden veroorzaakt door een gebrek aan vaardigheden en welke door een gebrek aan goede wil?*

Gebrek aan vaardigheden:

.....
.....
.....

Gebrek aan goede wil:

.....
.....
.....

Kies een probleem uit 'gebrek aan goede wil': Welk specifiek gedrag zou u willen zien in plaats van dit probleemgedrag? Welk gedrag wilt u aanmoedigen? Is dit een gedragsdoel met een grote kans van slagen?

Gedragsdoel:

.....
.....
.....

Ondersteuning voor het nieuwe gedrag:

.....
.....
.....

Acties van de trainer:

.....
.....
.....

Acties van de leerkracht:

.....
.....
.....

Bespreek dat het doel zal worden geëvalueerd door het wekelijks ingevulde formulier 'Mijn persoonlijke doelen' en beschrijf de rol van de leerkracht. Maak afspraken voor overlegmomenten voor ondersteuning of aanpassingen.

Geschikt overlegmoment: .....

Trainingsovereenkomst

Deze OVEREENKOMST is afgesloten tussen .....
 en de trainer(s) ..... d.d. ....

Ik, ... spreek het volgende met mijn trainer(s) af:

1. Ik zal elke trainingsbijeenkomst bijwonen, tenzij ik een echt goede reden heb om dit niet te doen.
2. Ik zal mijn best doen in de groep en meewerken met de trainers.
3. Ik zal respect tonen aan mezelf en aan de andere deelnemers.
4. Ik begrijp dat ik nieuwe vaardigheden ga leren om problemen op te lossen.
5. Ik beloof me in te spannen, te oefenen en mijn best te doen om die nieuwe vaardigheden te leren.

Het is me duidelijk dat de trainers met mij werken om me te helpen om verder te komen en mijn gedrag op school te verbeteren.

Ik weet dat er kans is op terugval en mislukkingen, maar ik zal al het mogelijke doen om me te herstellen en om aan mijn doelen te blijven werken.

Met onze handtekeningen geven we aan dat we hard willen werken aan mijn doelen, goed met elkaar willen samenwerken, elkaar met respect zullen behandelen en dat we ons zullen houden aan deze overeenkomst.

.....
 Deelnemer

.....
 Trainer(s)

Sessie 1

Maak uitgebreid kennis; bespreek de regels voor punten en straffpunten; bespreek verwachtingen ten aanzien van gedrag; begin met werken over individuele verschillen.

In de klas: Weet het kind de datum en tijd van de volgende bijeenkomst? Weet het waarom het in de groep voor agressiereductietraining zit? Kent het de regels? Kan het op een rustige manier de klas verlaten en terugkomen voor en na de bijeenkomsten?

Sessie 2

Het stellen van doelen wordt besproken en de eerste persoonlijke doelen worden vastgesteld. (Nota bene: de kinderen krijgen tijdens de interventie elke week een nieuw formulier 'Mijn persoonlijke doelen'.)

In de klas: Vertelt het kind spontaan wat zijn of haar persoonlijke doel is? Geeft het blijk van pogingen om het doel te bereiken? Vraagt het regelmatig en op het juiste moment om het formulier te paraferen? Refereert het in gewone gesprekken met u aan het doel? Is het doel deze keer misschien te hoog gegrepen? Kan het worden aangepast om haalbaar te worden?

Sessie 3

Begin met de training van zelfinstructie – in jezelf of zacht tegen jezelf praten – om boosheid te bedwingen. De zelfbeheersingsoefening met poppen wordt voor het eerst gedaan.

In de klas: Houd er rekening mee, dat de kinderen mogelijk opgewonden van de training terugkomen. Begrijpt het kind de bedoeling van de oefening met de poppen? Let op, dat het kind niet de aandacht gaat trekken met het verbale pesten van de pop; laat het kind in dat geval beschrijven welke aanpak voor zelfbeheersing de pop had. Merkt u bij het kind momenten van zelfbeheersing, die het spontaan of op uw vragen toeschrijft aan zelfinstructie? Bekrachtig elke poging tot zelfbeheersing, inclusief weglopen of inschakelen van een volwassene.

Sessie 4

Ga door met de training van zelfinstructie om zelfbeheersing te bereiken, maar nu met directe plaagopdrachten.

In de klas: Wees alert op opgewonden kinderen naar aanleiding van de training. Begrijpt het kind het doel van de plaagopdracht? Voorkom ook nu dat het kind het plaaggedrag gaat demonstreren en laat het daarentegen over de zelfbeheersing vertellen. Wat zei het tegen zichzelf om te voorkomen dat het kwaad werd? Zou dat ook werken in de klas of in

de pauze? Ziet u voorbeelden van zelfbeheersing en kan het kind er spontaan of desgevraagd over vertellen? Bekrachtig elke poging tot zelfbeheersing. Herinner het kind aan het gebruiken van zelfinstructie. Geef, als een goede gelegenheid zich voordoet, voorbeelden van uw eigen zelfinstructie.

Sessie 5

Oefen met het creëren van inzicht in de begrippen empathie en invalshoeken. Bijvoorbeeld: 'Snap je waarom dat leuk zou zijn voor jou, maar niet voor hem of haar?' Maak duidelijk dat het ervaren van een probleem kan worden gezien als een verschil in perspectief of het zien van een situatie vanuit de invalshoek van een ander.

In de klas: Grijp kansen om het herkennen van problemen bij conflictsituaties bespreekbaar te maken aan. Bijvoorbeeld: 'Max, hoe zie jij dit probleem? En Jamal, hoe kijk jij er tegenaan?' Laat – als de gelegenheid zich voordoet – zien hoe situaties vanuit verschillende invalshoeken kunnen worden gezien; bijvoorbeeld uw perspectief tegenover dat van het kind.

Sessie 6

Ga door met het oefenen van probleemherkenning; help de kinderen bij het begrijpen van gevoelens van boosheid – het gevoel dat ze hebben als ze denken dat ze iets wat ze graag willen, niet krijgen, iets wat ze willen niet mogen doen of als ze zich aangevallen voelen.

In de klas: Blijf het herkennen van problemen bespreekbaar maken. Help het kind om zijn of haar gevoelens te benoemen. Bijvoorbeeld: 'Je lijkt boos (verdrietig, bang, blij). Wil je vertellen waarom?' Of: 'Vertel eens wat je nu voelt.' En zoals altijd, blijf aanwijzingen van zelfbeheersing bekrachtigen.

Sessie 7

Bespreek fysieke aanwijzingen voor boosheid: welke fysieke signalen krijgt het kind als het boos wordt. Bespreek de bemiddelende rol van gedachten bij beheersing van boosheid: hoe wat je tegen jezelf zegt je bozer of juist minder boos kan maken.

In de klas: Help het kind zijn of haar aanwijzingen voor boosheid te herkennen, door het te vragen die gevoelens te beschrijven. Gebruik uw eigen fysieke ervaringen als voorbeeld in authentieke situaties. Bijvoorbeeld: 'Ik voel dat ik boos begin te worden, omdat ik voel dat mijn hart sneller gaat kloppen, dus ik wil dat je nu aan het werk gaat.'

Sessie 8

Begin met het samen zoeken naar alternatieve reacties op probleemsituaties en met het bedenken van mogelijke consequenties.

In de klas: Vraag naar alternatieve reacties op reële probleemsituaties. Bijvoorbeeld: 'Wat had je anders kunnen doen? En wat nog meer?' Help het kind na te denken over

mogelijke consequenties bij zijn of haar reactierepertoire. Bijvoorbeeld: ‘Wat zal er waarschijnlijk gebeuren als je dat gaat doen?’ Dit is ook een goede oefening voor de hele klas.

Sessie 9

Bespreek een logisch opgebouwd model voor probleemoplossing: (1) Wat is het probleem? (2) Wat voel ik erbij? (3) Welke keuzes heb ik? (4) Wat zal er bij de keuzes gebeuren? (5) Wat ga ik doen?

In de klas: Blijf het kind steunen bij het benaderen van twijfelachtige situaties of conflictsituaties als een probleem. Leg, als het mogelijk en verantwoord is, de verantwoordelijkheid voor het oplossen van niet-agressieve conflicten direct bij het kind. Bijvoorbeeld: ‘Talib, ik zie dat je boos bent op Bas. Kun je dit probleem zo oplossen, dat het voor jullie allebei goed afloopt?’ Overweeg de mogelijkheid om dit proces aan de hele klas te leren.

Sessie 10

Vervolg de training in het model van probleemoplossing.

In de klas: Ga door als bij de vorige sessie. De leerkracht kan aan het kind duidelijk maken dat de verwachtingen voor beheersing van boosheid en het oplossen van problemen hoger worden. Blijf het kind complimenteren voor effectieve pogingen en spreek openlijk waardering uit voor veranderingen ten goede als die zich voordoen.

Sessie 11

Rond deze sessie beginnen de deelnemers met het maken van eigen video-opnames, waarin ze duidelijk maken wat ze hebben geleerd over zelfbeheersing en probleemoplossing.

In de klas: Informeer tijdens deze en volgende sessies naar de vorderingen met de video-opnames. Welke scenario's worden er opgenomen? Hoe verloopt dat? Welke vaardigheden worden er geoefend voor de video? De leerkracht kan de verwachtingen ten aanzien van zelfbeheersing en probleemoplossing verder opschroeven. Blijf royaal met complimenten voor effectieve pogingen en blijf kansen gebruiken om positieve gedragsontwikkelingen aan te moedigen.

Mijn persoonlijke doelen

Naam ..... Bladnummer .....

Datum .....

Een doel is iets dat ik wil bereiken of wil laten gebeuren en *waar ik mijn best voor wil doen*.

Mijn doel is:

.....

.....

.....

.....

.....

voor ten minste ..... van de vijf dagen.

Handtekening van het kind .....

Handtekening van de trainer .....

Mijn leerkracht schrijft 'ja', als ik het doel wel bereikt heb en 'nee', als dat niet het geval is, en parafeert het.

	Dag 1	Dag 2	Dag 3	Dag 4	Dag 5
Paragraaf leerkracht					

Doel bereikt? (omcirkel)   Ja!!   Nog niet   Datum .....

Doelen in beeld

Leerling ..... Leerkracht .....

Datum .....

Niveau van mogelijke gedragsverbetering	Doel 1: Omschrijving	Doel 2: Omschrijving	Doel 3: Omschrijving
Sterke verbetering (+2)			
Verbetering (+1)			
Huidig niveau (0)			
Verslechtering (-1)			
Ernstig verslechterd (-2)			
	Totaal	Totaal	Totaal

Toestemmingsformulier ouders

(Gebruik briefpapier van de school en laat de directeur de brief ondertekenen)

Datum .....

Geachte ouder/voogd: .....

We willen uw kind, ..., graag uitgenodigen om mee te doen aan een kleine begeleidingsgroep gericht op agressiereductietraining en vragen daarvoor uw toestemming. In deze training leren de kinderen om beter om te gaan met hun boosheid. In deze groep gaan we aan de volgende zaken werken:

1. De kinderen helpen meer controle te krijgen over hun boosheid of boze buien.
2. De kinderen helpen hun gedrag op school te verbeteren.
3. De kinderen helpen om te leren hoe ze hun problemen op een goede manier kunnen oplossen.

De groep zal wekelijks hier op school bijeenkomen gedurende ongeveer ..... weken. De groep zal op ..... (dag, dagen) bij elkaar komen. De leiding van de groep is in handen van ..... Hij/zij is bereikbaar op ..... (telefoonnummer).

We verwachten dat het deelnemen aan de groep geen nadelige consequenties heeft voor het leerproces van uw kind. We doen ons uiterste best om te voorkomen dat de kinderen belangrijke lessen in de klas missen. Als uw kind toch een les mist, zal de leerkracht ervoor zorgen dat uw kind de lesstof kan inhalen.

In de training zullen de kinderen rollenspel gebruiken om te oefenen metvaardigheden te leren voor het beheersen van boosheid en het oplossen van problemen met kinderen en volwassenen. Deze training richt zich vooral op beheersing van gedrag op school. In principe werken we niet aan problemen buiten school. Voor uitvoerige informatie over de activiteiten kunt u contact opnemen met bovengenoemde trainer. Belt u gerust met vragen of voor het maken van een afspraak op school. Uw ondersteuning is erg belangrijk. Mocht u echter toch besluiten om uw kind niet te laten deelnemen, dan is het goed te weten, dat we in de klas blijven werken aan de voor het kind bereikbare doelen. Er is ook vergelijkbaar begeleidingsaanbod mogelijk buiten schoolverband. Belt u gerust voor informatie als u hierin geïnteresseerd bent.

U, uw kind en/of de leerkracht kunnen worden gevraagd een vragenlijst in te vullen, zodat de trainer beter in staat is uw kind in de groep te begeleiden. Uiteraard zijn de uitkomsten vertrouwelijk; wel kunt u ze inzien of een kopie aanvragen. Wij maken gebruik van de volgende vragenlijsten:

Lever a.u.b. onderstaande strook getekend in en bewaar de rest van de brief voor uw administratie.

Met vriendelijke groeten,

.....

Ondergetekende, ... geeft wel/geen* toestemming om
..... te laten deelnemen aan de agressiereductietraining,
zoals beschreven in de brief van .....

Handtekening .....

Datum .....

* *Doorhalen wat niet van toepassing is.*

© The Guilford Press. Kopers van dit boek mogen de volgende bijlagen uitsluitend voor persoonlijk gebruik fotokopiëren of downloaden van www.swpbook.com/1530

Checklist voor start

Startdatum ..... Tijden .....

- Toestemmingsformulieren van ouders ontvangen en gearchiveerd
- Duotrainer vastgesteld
- Indelingsprocedures afgerond
- Werkruimte geregeld
- Videospeler en monitor geregeld
- Camcorder besproken
- Gesproken met leerkrachten over vaststellen van persoonlijke doelen in sessie 2
- Afspraken over gedragsregels voorbereid
- Gadgets voor beloningen bepaald en aangeschaft
- Afbeeldingen van voor meerdere interpretatie vatbare sociale situaties
- (Materiaal voor) handpoppen voor sessie 3
- Dominostenen en kaartspel voor sessie 4
- Afspraken over verplaatsing naar en van trainingsruimte besproken en geoefend

Deelnemers:

1. .... Groep: .....
2. .... Groep: .....
3. .... Groep: .....
4. .... Groep: .....
5. .... Groep: .....
6. .... Groep: .....
7. .... Groep: .....

Aantekeningen:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Conflictenlogboek

Naam ..... Datum .....

Waar gebeurde het?

☐ In de klas	☐ In het gymlokaal
☐ In de gang of de hal	☐ In de overblijfruimte
☐ Op het schoolplein	☐ .....

Wat gebeurde er?

☐ Iemand duwde of sloeg me	☐ Iemand pestte me
☐ Iemand pakte iets van me af	☐ Iemand zei dat ik iets moest doen
☐ Iemand zei 'Nee'	☐ .....

Wat deed ik?

☐ Ik probeerde me te beheersen	☐ Ik ging weg
☐ Ik schreeuwde	☐ Ik vertelde het aan een volwassene
☐ Ik ging mokken of pruilen	☐ .....
☐ Ik sloeg of duwde de persoon	

Hoe boos was ik? (omcirkel)

Woest!			Tamelijk boos			Geïrriteerd		Geprikkeld, maar oké	
10	9	8	7	6	5	4	3	2	1

Hoe beheerste ik me?

- Geweldig! Ik hield mijn boosheid onder controle.
- Redelijk. Ik probeerde toe te passen wat ik heb geleerd.
- Niet zo goed. Ik werd toch weer boos.

OUDERBRIEF 1

Geachte ouders,

We danken u voor uw toestemming om uw kind mee te laten doen aan de agressiereductietraining. Wij zijn vol goede moed van start gegaan en zien ernaar uit de kinderen de nodige nieuwe vaardigheden te leren. Zoals al eerder aangegeven, komt de groep bij elkaar op ..... De leden van de groep zijn begonnen met het werken aan persoonlijke doelen die hen zullen helpen het werk op school en hun gedrag in de klas te verbeteren. De kinderen hebben hun eigen doelen vastgesteld. Bij de training beginnen we altijd met het bespreken van de doelen en moedigen we de kinderen aan er hard aan te blijven werken. De meeste doelen hebben te maken met de manier van omgaan met anderen in de school, met het verbeteren van het werk in de klas of het luisteren naar en gehoorzamen van de leerkracht. Als de kinderen hun doelen hebben bereikt, stellen ze weer nieuwe vast.

WAT KUNT U DOEN?

- Vraag uw kind om zijn of haar doel met u te bespreken. Waarom was het belangrijk? Wat gaat het doen om het doel te bereiken?
- Hoe weet uw kind wanneer het doel is bereikt? Tegen welke problemen kan het aanlopen? Hoe denkt het met die problemen om te gaan?

Als u drie of vier keer per week informeert hoe het gaat met het persoonlijke doel, ervaart uw kind dat wat belangrijk is op school ook thuis belangrijk is. Misschien kunt u uw kind ook doelen laten vaststellen voor thuis.

Met vriendelijke groeten,

.....

Gebruik deze strook als u vragen heeft over de agressiereductietraining. Als u een telefonische reactie wilt, noteer dan a.u.b. een telefoonnummer en een geschikte tijd om te bellen.

Uw naam: .....

Uw vraag: .....

OUDEBRIEF 2

Geachte ouders,

We zijn al een tijdje bezig met de agressiereductietraining. We zijn onlangs begonnen met het leren van manieren om gevoelens van boosheid onder controle te houden. Daar hebben veel kinderen namelijk moeite mee. In onze groep hebben we een aantal manieren geoefend om 'het hoofd koel te houden'. De kinderen leren, dat *wat ze denken of tegen zichzelf zeggen* als ze boos beginnen te worden, erg belangrijk is.

Zo hebben we in onze groep een activiteit gedaan, waarbij de kinderen daadwerkelijk proberen elkaar boos te maken. Maar om te voorkomen dat ze echt boos worden, leren de kinderen zich te beheersen, door te letten op wat ze tegen zichzelf zeggen.

WAT KUNT U DOEN?

- Vraag uw kind naar de activiteit met de poppen. Wat deed de pop in de cirkel om niet boos te worden?
- Vraag uw kind wat het deed toen het zelf in de cirkel stond zonder pop en toen de anderen hem of haar boos probeerden te maken. Wat deed het om te zorgen dat het niet boos werd?
- Bespreek met uw kind wat u doet om 'het hoofd koel te houden', en hoe belangrijk die vaardigheid voor u is.

Het beheersen van boosheid is thuis ook belangrijk. Het herinneren van uw kind aan oplossingsvaardigheden uit de training, kan thuis ook helpen bij het voorkomen van problemen.

Met vriendelijke groeten,

.....

Gebruik deze strook als u vragen heeft over de agressiereductietraining. Als u een telefonische reactie wilt, noteer dan a.u.b. een telefoonnummer en een geschikte tijd om te bellen.

Uw naam: .....

Uw vraag: .....

.....
.....

© The Guilford Press. Kopers van dit boek mogen de volgende bijlagen uitsluitend voor persoonlijk gebruik fotokopiëren of downloaden van www.swpbook.com/1530

OUDERBRIEF 3

Geachte ouders,

We zijn begonnen met werken aan een van de belangrijkste vaardigheden bij het beheersen van boosheid: manieren om problemen met anderen op te lossen. Dit kan gaan over problemen met andere kinderen, met leerkrachten of andere volwassenen en natuurlijk ook met ouders. Hiervoor hebben we de kinderen geleerd problemen te beoordelen aan de hand van een aantal oplossingsgerichte vragen. Die vragen zijn:

Wat is het probleem? (gezien vanuit *het kind*, niet vanuit een ander)

Wat voel ik erbij? (Voel ik boosheid? Ben ik bang? Ben ik verdrietig?)

Welke keuzemogelijkheden heb ik? (Meestal zijn er verschillende opties, goed en slecht)

Wat zal er gebeuren? (Elke oplossing heeft consequenties)

Wat doe ik?

WAT KUNT U DOEN?

- Vraag uw kind naar zijn of haar uitleg van de betekenis van de vragen. Zijn die logisch? Heeft het kind er wat aan?
- Kijk of uw kind de vragen kan gebruiken bij problemen die zich thuis voordoen. Drogen de vragen bij aan het bereiken van een goede oplossing?

Als uw kind ziet of hoort dat u de vragen zelf gebruikt bij het oplossen van problemen, maakt het zich de vaardigheden gemakkelijker eigen. Tijdens de training gebruik ik vaak de aanpak van 'hardop denken'. Probeer het eens. Het kan wel eens goed bevallen. Neemt u gerust contact op als u hulp wilt bij deze oefening.

Met vriendelijke groeten,

.....

Gebruik deze strook als u vragen heeft over de agressiereductietraining. Als u een telefonische reactie wilt, noteer dan a.u.b. een telefoonnummer en een geschikte tijd om te bellen.

Uw naam: .....

Uw vraag: .....

.....

.....

Vorderingenverslag (CPMR)

Op basis van het Anger Coping Program Classroom Progress Monitoring Report.

Leerling ..... Leerkracht .....

Periode van ..... tot .....

BEOORDEEL A.U.B. DE PERIODE ALS GEHEEL

1. Gedrag in de klas

Boven gemiddeld	Gemiddeld	Beneden gemiddeld	Zwak
4	3	2	1

Opmerkingen:

2. Beheersing van vocaal verbaal storend gedrag

Boven gemiddeld	Gemiddeld	Beneden gemiddeld	Zwak
4	3	2	1

Opmerkingen:

3. Beheersing van boosheid

Boven gemiddeld	Gemiddeld	Beneden gemiddeld	Zwak
4	3	2	1

Opmerkingen:

4. Maken van huiswerk

Boven gemiddeld	Gemiddeld	Beneden gemiddeld	Zwak
4	3	2	1

Opmerkingen:

5. Taakgerichtheid

Boven gemiddeld	Gemiddeld	Beneden gemiddeld	Zwak
4	3	2	1

Opmerkingen:

6. (Overige opties) .....

Boven gemiddeld	Gemiddeld	Beneden gemiddeld	Zwak
4	3	2	1

Opmerkingen:

Handtekening leerkracht .....

Formulier a.u.b. retour naar .....

SESSIE 1: DATA: .....

- Achtergronden en doelen van de groep uitgelegd
- Tijden en duur van training besproken
- Afspraken over verplaatsing van en naar klas besproken
- Gedragsafspraken gemaakt
- Systeem van punten en strafpunten besproken
- Een kennismakingsactiviteit gedaan
- Iedereen een beschrijving van een afbeelding laten maken
- Gewezen op het belang van transfer van het geleerde
- Feedback gegeven op de bijeenkomst

Aantekeningen:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

SESSIE 2: DATA: .....

- Inhoud van vorige bijeenkomst besproken
- Het begrip *doel* zodanig uitgelegd, dat iedereen het begrijpt
- Formulier 'Mijn persoonlijke doelen' geïntroduceerd
- De kinderen ruimte gegeven om te praten over de doelen die de leerkracht heeft genoemd
- De kinderen hun deel van het doelenformulier laten invullen
- Uitgelegd welke beloningen er kunnen worden verdiend met het behalen van doelen
- Positieve feedback gegeven op de bijeenkomst

Aantekeningen:

.....

.....

.....

.....

.....

SESSIE 3: DATA: .....

- Voortgang van de doelen besproken
- Vorige bijeenkomst nabesproken
- Het spel met één pop te weinig gespeeld
- De rol van zelfinstructie bij het reguleren van boosheid besproken
- Zelfinstructie voorgedaan met een pop
- Ruimte gegeven om na te denken over zelfinstructie en uitdagende opmerkingen
- Elke deelnemer is minimaal twee keer in de cirkel geweest
- Positieve feedback op de sessie gegeven

Aantekeningen:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

SESSIE 4: DATA: .....

- Voortgang van de doelen besproken
- Vorige bijeenkomst nabesproken
- Iedere deelnemer heeft een beurt gehad bij de kaartenactiviteit en is geëvalueerd
- Iedere deelnemer heeft een beurt gehad bij de dominoactiviteit en is geëvalueerd
- De trainer heeft regulering van boosheid door persoonlijke leuzen voorgedaan in de cirkel
- Ruimte gegeven om eigen leuzen en passende pesterijen te bedenken
- Relatie van de activiteiten met de realiteit besproken
- Positieve feedback op de bijeenkomst gegeven

Aantekeningen:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

SESSIE 5: DATA: .....

- Voortgang van de doelen besproken
- Vorige bijeenkomst nabesproken
- Iedere leerling heeft een mogelijk 'probleem' aangedragen bij de voorbeeldafbeelding
- Verschillende invalshoeken van personen op de afbeelding besproken
- Rollenspel gespeeld n.a.v. de afbeelding
- Rollenspel nabesproken
- (Optioneel) Rollenspel van reële situatie gespeeld en besproken
- Relatie van de activiteiten met de realiteit besproken
- Positieve feedback op de bijeenkomst gegeven

Aantekeningen:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

SESSIE 6: DATA: .....

- Voortgang van de doelen besproken
- Vorige bijeenkomst nabesproken
- Rollenspel over incident met boosheid (reëel of n.a.v. afbeelding) gespeeld
- Nabespreking van rollenspel gehouden
- Gesproken over 'boosheid' als menselijke emotie in verschillende gradaties
- Gezamenlijke definitie van *boosheid* vastgesteld
- Oorzaken van boosheid op school geïnventariseerd en besproken
- Conflictenlogboek geïntroduceerd en besproken
- Relatie van de activiteiten met de realiteit besproken
- Positieve feedback op de bijeenkomst gegeven

Aantekeningen:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

SESSIE 7: DATA: .....

- Voortgang van de doelen besproken
- Vorige bijeenkomst nabesproken
- De trainer heeft uitgelegd hoe hij of zij in de praktijk signalen van boosheid herkent
- Alle kinderen hebben verteld welke fysieke signalen ze zelf ervaren
- Elk kind heeft boze persoonlijke leuzen verteld n.a.v incident uit conflictenlogboek
- Relatie van de activiteiten met de realiteit besproken
- Positieve feedback op de bijeenkomst gegeven

Aantekeningen:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

SESSIE 8: DATA: .....

- Voortgang van de doelen besproken
- Vorige bijeenkomst nabesproken
- Leerlingen hebben gebrainstormd over gemaakte keuzes n.a.v. conflictenlogboek
- Gesproken over persoonlijke leuzen en beheersing van boosheid in relatie tot die keuzes
- Begrip *consequenties* uitvoerig besproken
- Gebrainstormd over consequenties van eerdere keuzes en rangschikking gemaakt
- Relatie van de activiteiten met de realiteit besproken
- Positieve feedback op de bijeenkomst gegeven

Aantekeningen:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

SESSIE 9: DATA: .....

- Voortgang van de doelen besproken
- Vorige bijeenkomst nabesproken
- Overzicht van stappen bij probleemoplossing op bord gezet
- Elke stap besproken
- Op basis van voorbeelden van problemen van deelnemers relatie met stappen gelegd
- Elke deelnemer kent de stappen uit het hoofd
- Relatie van de activiteiten met de realiteit besproken
- Positieve feedback op de bijeenkomst gegeven

Aantekeningen:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

SESSIE 10: DATA: .....

- Voortgang van de doelen besproken
- Vorige bijeenkomst nabesproken
- Video-opname van sessie 10 bekeken en alternatieve consequenties besproken
- Potentiële onderwerpen voor te maken video's besproken
- Positieve feedback op de bijeenkomst gegeven

Aantekeningen:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

SESSIES 11 – 18: SCHRIJVEN, REPETEREN EN PRODUCTIE VAN VIDEOOVERHALEN

11: Datum: .....

Aantekeningen:

.....
.....
.....
.....
.....

12: Datum: .....

Aantekeningen:

.....
.....
.....
.....
.....

13: Datum: .....

Aantekeningen:

.....
.....
.....
.....
.....

14: Datum: .....

Aantekeningen:

.....
.....
.....
.....
.....

15: Datum: .....

Aantekeningen:

.....
.....
.....
.....
.....

16: Datum: .....

Aantekeningen:

.....
.....
.....
.....
.....

17: Datum: .....

Aantekeningen:

.....
.....
.....
.....
.....

18: Datum: .....

Aantekeningen:

.....
.....
.....
.....
.....

